

KAVRAM ÖĞRETİMİ

Kavramlar kişinin bilişsel yapısının temel taşlarıdır. Öğretim modellerinde kavramlar, öğrenme hiyerarşisinde üst düzey öğrenme becerilerinin temelini oluşturan ilk öğrenme çıktısı olarak kabul edilmiştir. Dolayısıyla kavramlar bireyin mantık yürütmesinde, sınıflandırarak öğrenmesinde, sonuç çıkarmada, dili anlamada ve üretmede açıklamada, problem çözmede ve genellemede rol oynamaktadır. Kavramlar bireyin aynı niteliği taşıyan öge ve ögeler sınıfı hakkında düzenlemiş bilgisini içerir. Bu ögeler bir nesneyi, olayı, niteliği, ilişkiyi ve hareketi temsil eder. Bellekteki bilgilerin depolanarak geri çağırılması için bilgilerin özelliklerine göre sınıflandırılması gerekmektedir. Kavramlar yoluyla bu sınıfların niteliği öğrenilerek zihinde şemalaştırılır. Böylece her öge için ayrı ayrı bilgilerin kodlanmasına gerek kalmadan kavram yoluyla nesneler, olaylar ve varlık kategorileri hakkında bilgiler ekonomik olarak depolanır.

Kavramları kazanma süreci, temel olarak ayırt edilebilen uyaran sınıfını tanımlayan genel özellikleri öğrenmeyi içerir. Bu süreç kişinin kategorinin olumlu örneğini olumsuz örneklerden ayırması ve nitelikleri olan örneklerle genellemesi olarak gerçekleşir. Dolayısıyla kavram öğrenme ayırt etme ve genelleme becerilerini gerektirir.

Kavram Öğretimi Öncesinde Yapılacak İşlemler

- ✓ Kavramlar analiz edilir.
- ✓ Kavramın tanımı yapılır.
- ✓ Kavramın ilişkili ve ilişkisiz nitelikleri kolaydan zora doğru sıralanarak öğretim basamakları oluşturulur.
- ✓ Kavramın olumlu ve olumsuz örnekleri sıralanır.
- ✓ Öğrencinin öğretilecek kavramdaki düzeyi (giriş davranışları) belirlenerek amaçlar oluşturulur.
- ✓ Kavramın türüne göre sunumda kullanılacak öğretim yöntemi belirlenmelidir.

(Öğretilecek kavram analiz edilirken önce kavramın yapısı ve türü belirlenir. Kavramın hiyerarşik yapısı, olumlu ve olumsuz örneklerin seçiminde yol göstericidir. Türü ise kavramın nasıl sunulacağı konusunda (öğretim yöntemi seçme) karar vermemizi sağlar).

Kavram Öğretimi Sırasında Dikkat Edilecek Hususlar

- ✓ Öğretimin başlangıcında ilişkili nitelikleri taşıyan belirgin örneklerle sunuma başlanmalı ve ayırt etmeyi güçleştiren kritik örneklere daha sonra yer verilmelidir.
- ✓ Sunumdan önce olumlu ve olumsuz örnekler kolaydan zora doğru sıralanmalıdır. Zor örneklerin oluşturulması kavramın genellemesini kolaylaştırır.
- ✓ Sunumlar ilişkili niteliğe dikkat çekilerek yapılmalıdır.
- ✓ Sunumlar olumlu ve olumsuz örneklerin ve ilişkili ilişkisiz niteliklerin bir arada gösterilmesini gerektirir.
- ✓ Olumlu ve olumsuz örneklerin sunulup yoklaması yapıldıktan sonra ortamda bırakılması kavram öğrenmeyi kolaylaştırmaktadır.
- ✓ Öğretim sırasında yapılan sunumlardan sonra mutlaka yoklamalara yer verilmelidir.
- ✓ Öğrencinin öğrendiği kavramı genellemesini kolaylaştırmak amacıyla uygun sayıda örnekler belirlenmelidir.
- ✓ Sunu sırasında, ayrımlı pekiştirmeye yer verilmelidir.. Öğrenciye olumlu ve olumsuz örnekler sunulduktan sonra yapılan yoklamalarda, öğrencinin doğru tepkileri pekiştirilirken, yanlış tepkileri görmezden gelinerek tekrar sunu yapılır.
- ✓ Öğretim sırasında onaylayıcı ve düzeltici dönütlere yer verilmelidir.
- ✓ Öğretim sonunda mutlaka değerlendirme yapılmalıdır. Değerlendirme öğretimde kullanılmayan örneklerle yapılmalıdır. Değerlendirmede öğrenci eğer ölçütü karşılamadıysa değerlendirmede kullanılan araç setleriyle öğretime geri dönülmelidir.

KAVRAM ÖĞRETİM YÖNTEMLERİ

Alan yazında etkililikleri kanıtlanmış çeşitli kavram öğretim yöntemleri vardır.

1. Gagne Kavram Öğretim Modeli
2. Merrill ve Tennyson Kavram Öğretim Modeli
3. Bruner Kavram Öğretim Modeli
4. Doğrudan Öğretim Modeli
5. Kavramın hiyerarşik yapısının görselleştirilmesi yoluyla kavramın yapısı ve yapıdaki ilişkiler üzerinde duran şematik düzenleyicilerle kavramların sunumu